

LASTEN OSALLISUUS VUOROHOIDON ARJESSA

OHOI-hankkeen koulutus 27.10.2015

Leena Turja
KT, yliopistonlehtori
Jyväskylän yliopisto
leena.m.turja@juu.fi

Mitä osallisuus on? Lasten oikeus osallisuuteen perustuu Lapsen Oikeuksien Sopimukseen, minkä perusteella se on kirjattu myös Varhaiskasvatuslakiin. Osallisuus edellyttää, että lasten omat näkemykset ja toiveet tulevat kuulluksi hänelle tärkeissä ympäristöissä kuten kotona ja vuorohoidossa. Osallisuus ei ole vain mukana olemista, vaan se tarkoittaa myös sitä, että lapset voivat vaikuttaa omaa olemistaan ja ympäristöönsä koskeviin asioihin. Voidakseen vaikuttaa, heillä tulee olla myös riittävästi tietoa näistä asioista. Lisäksi osallisuus edellyttää, että myös ympäristön materiaalit, välineet ja tilat ovat heidän käytettävissään ja ulottuvillaan tarkoituksenmukaisella ja osallisuutta edistävällä tavalla. Osallisuus on luonteeltaan yhteisöllistä, mikä tarkoittaa sitä, että omien näkökulmien esiintuomisen lisäksi tulee kuunnella myös muita yhteisön jäseniä ja ottaa heidän näkökulmansa huomioon. Niinpä osallisuuteen liittyy yhteisiä neuvotteluja ja näiden demokratiaan liittyvien taitojen opettelua. Kaikki tämä edellyttää, että lapsella ja hänen ympäristöllään on käytössään toimivat yhteiset kommunikointikeinot. Ennen muuta osallisuus edellyttää kaikkien osapuolten luottamusta toisiinsa ja itseensä toimijana. Lasten tulee uskaltaa liittyä yhteiseen toimintaan ja vuorovaikutukseen, ja aikuisten tulee luottaa sekä lapsiin ja heidän toimintakykyynsä että myös itseensä ja omaan selviytymiseensä tilanteissa, jossa he jakavat valtaa lasten kanssa toiminnan suunnittelussa, toteutuksessa ja arvioinnissa.

Osallisuutta tukevia toimenpiteitä

- Tarjotaan kaikille tilaisuuksia tulla kuulluksi Kuuntele lasta aidosti!
- Epämuodolliset tilanteet tuottavat spontaaneja ilmaisuja ja ajatuksia asioista
- Vähän ”käsikirjoitetut” tilanteet ovat lasten aloitteellisuudelle otollisia
- Pakottavat tilanteet – poiketaan suunnitellusta tai totutusta, ja lapset saavat tilaisuuden olla osallisia
- Arkeen ideoinnin, aloitteiden ja päätöksenteon & arvioinnin käytäntöjä
- Luota lasten kykyyn toimia
- Tue lasten keskinäisiä ystävyyssuhteita ja vuorovaikutusta sekä vuorovaikutusta koko yhteisön kanssa

Vuorohoito tarjoaa joitain etuja lapsen osallisuuden toteutumiseksi:

Kukin voi tulla paremmin kuulluksi silloin, kun vähemmän lapsia

Epämuodollisissa tilanteissa lapset avautuvat puhumaan helpommin omia ajatuksiaan

Ympäristö on varustettu iltaa ja viikonloppua varten ’kodinomaisemmin’, mikä voi mahdollistaa lasten erilaisten ideoiden toteuttamisen (mm. leipominen)

Vuorohoidossa on tärkeää:

Vahvistaa yhteenkuuluvuuden tunnetta ja kunkin lapsen ”persoonan” esille tulemistä

- Ei esim. tunneta kaikkia nimeltäkään
- Yhteinen muisteleminen tärkeää

Pitkäkestoisten toimintojen (projektit, satukirjan lukeminen tms.) toteutustavat

- Eri lapset eri aikoina paikalla – sellaisia projekteja, jotka voivat olla pidempään seillä ja vireillä

Monipuolisten toimintakokemusten tarjoaminen kaikille

- Jotkut lapset voivat olla vain rajallisesti mukana tietyissä toiminnoissa (dokumentointi on tärkeää lapsikohtaisesti).